

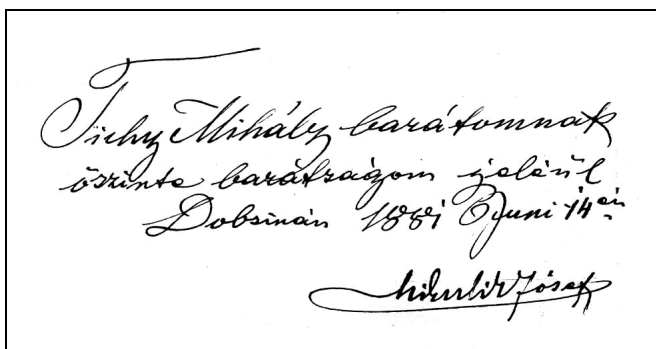
120 éve hunyt el Mikulik József

KOVÁCS ÁGNES

Az 1960-as évekig a magyar bányászattörténeti kutatás a 19. századi eredményekre támaszkodott, hiszen az iparág múltjára vonatkozó levéltári és régészeti anyag 1920 után az új országhatáron kívülre került, illetve a bécsi levéltárakban őrzött dokumentumok tanulmányozása is nehézségekbe ütközött. Többek között *Mikulik Józsefnek* is köszönhető, hogy eredeti levéltári kutatásokon alapuló művei – amelyek mára már könyvritkaságnak számítanak – a jelzett kor előtt is lehetővé tették a bányászat- és részben a helytörténet mozaikkockáinak összerakását.

Mikulik József 1851-ben született *Dobsinán* szegény bányász-család gyermekeként. Itt végezte elemi iskolai tanulmányait, a gimnáziumba pedig *Rozsnyón* járt. A legnagyobb hatást *Kramarcsik Károly* gyakorolta rá, aki abban az időben a leghíresebb tanáregyéniség volt a városban. Csak rendkívüli igyekezetének és akaraterejének köszönhető, hogy a családja anyagi háttéréből fakadó hátrányát leküzdötte. Kitűnő előmenetele lehetővé tette, hogy *Rozsnyóról Eperjesre* menjen, ahol jogot hallgatott, majd ügyvédi vizsgát tett. Itt indult el ígéretes történetírói pályafutása is.

Tisztelt Mihály barátomnak
örszinte barátságom jeléül
Dobsinán 1889. Júni 14-én
Mikulik József

Mikulik József kézirása

Tollat ragad

Jogászai tevékenységét szülővárosában kezdte, emellett minden szabadidejét *Dobsina* és vidéke történetének tanulmányozásával töltötte. Legelső nyomtatásban megjelent munkája egy *Dobsináról* és a dobsinai jégbarlangról szóló német nyelvű ismertetés volt (*Dobschau, eine monographische skizze...* Kassa, 1878), majd megírta *A bánya- és vasipar története Dobsinán* című művét, amely a mai napig értékes forrása a bányászattörténeti kutatásoknak. Az 1880-ban megjelent könyv (amelynek anyaga előbb a *Történelmi Tár* című folyóiratban látott napvilágot) bevezetőjében a következőket olvashatjuk: „*Jelen monographia a dobsinai levéltárban őrzött okmányok, periratok, bérkönyvek, a városi tanács- és bányabíróági jegyzőkönyvek, a helybeli anyakönyvek és más*

hiteles források alapján készült, tehát kétségbevonhatatlan tényeken alapul, melyek leírásánál minden bölcselkedő következtetés mellőzve lett. A bányászat és kohászat régi és jelen állapotának ecsetelése után rátérek a kérdés jogtörténeti részére, megemlékezvén az egykor uralkodott szokásokról, szabályzatokról, intézményekről, nem mulasztván el a maga helyén elősorolni azt, mi az őstermelés ez ágára jótékony, vagy káros befolyással volt. Kiegészíti tanulmányomat egy függelék, mely a forrásokból mutatványokat tartalmaz.” Mivel már régóta nehezen megszerezhető, illetve hozzáférhető könyvritkaságnak számít, ezért a rudabányai Érc- és Ásványbányászati Múzeum célszerűnek látta reprint formában történő újrakiadását (2003), abban a reményben, hogy ily módon hozzájárulhatnak a szerző emlékének a felélesztéséhez is.

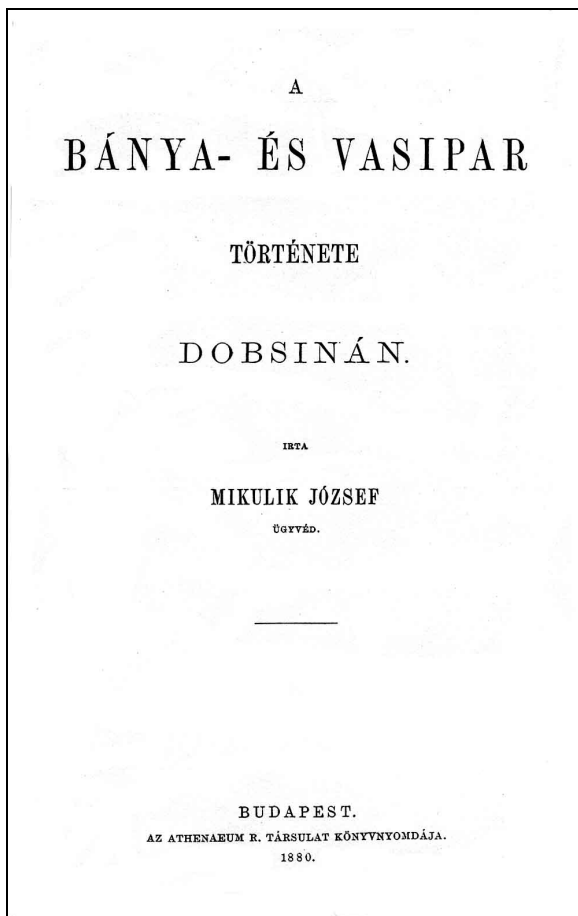
Mikulik, mint kutató, szerencsés helyzetben volt: több nyelvet is beszélt, megfelelő történelmi ismeretekkel rendelkezett, aminek köszönhetően megbízást kapott a gazdag dobsinai levéltár gondozásával. Emellett városi tanácsossá is megválasztották, sőt, a polgármesteri székbe is pályázott, de egyetlen szavazat híján kisebbségben maradt. Ez a kudarc annyira megviselte, hogy hamarosan *Rozsnyóra* költözött, ahol jegyző-helyettesi állást vállalt *dr. Markó Sándornál*.

Szabadidejét ebben a városban sem hiábavalóságokkal töltötte. A városi levéltár kimeríthetetlen forrásanyagát tanulmányozva megkezdte a *Rozsnyó* múltjára vonatkozó adatok gyűjtését. A csaknem négy évet felölelő munkának a *Magyar kisvárosi élet* című történelmi tanulmány lett az eredménye, mely *Rozsnyó* történetét dolgozza fel 1526-tól 1715-ig. A könyv 1885-ben jelent meg *Rozsnyón Kovács Mihály* nyomdájának kiadásában. Ezt követően azonnal hozzálátott *A magyar nemesi élet a XVI. és a XVII. században* címmel tervezett munkájához.

A sors közbeszól

1886 elejét apósa jólései (ma *Jovice*, *Rozsnyó* mellett) házában töltötte, amikor arról értesült, hogy *Andrássy Manó gróf* betléri kastélyában tartózkodik. Kora reggel, csikorgó hidegben szánon kelt útra, hogy a gróffal beszélhessen: engedélyt kívánt kérni arra,

hogy készülő munkájához az *Andrássy-levéltárban* anyagot gyűjtessen. *Betlén* azonban hosszabb ideig kellett a grófra várakoznia, és beszélgetésükre is a szabad ég alatt került sor. Megfázott, s már a visszaúton rosszul érezte magát. Tüdőgyulladást kapott, majd tíz nap elteltével, január 14-én váratlanul elhunyt. 16-án kísérték utolsó útjára *Markó Sándor* házából; a gyászbeszédet maga *Czékus István* rozsnyói evangélikus püspök mondta felette.

Mikulik József Dobsináról szóló könyvének címoldala.

Hagyatéka jórészt feldolgozatlan

Mikulik feldolgozta a gömői ágostai hitvallású evangélikus esperesség történetét. (Ez a műve csak halála után 31 évvel, 1917-ben jelent meg.) A középkori *Gömör megye* jeles napi szokásairól a korabeli egyházi jegyzőkönyvek alapján írt munkájából nyerhetünk képet. A népelet kutatása szempontjából igen figyelemre méltóak az általa közölt, ünnepi szokásokkal kapcsolatos tiltások. Bár adatainak nagy része szlovák lakosságú falvakra vonatkozik, ez az egyetlen olyan munka, amely a vizsgált területről történeti anyagot mutat be. Korábban a rozsnói evangélikus egyház is felkérte, hogy dolgozza fel történetüket, erre azonban már nem kerülhetett sor.

Számos cikke jelent meg különböző lapokban, szakfolyóiratokban (*Jogtudományi Közlöny, Századok, Erdészeti Lapok, Protestáns Szemle Képes Családi Lapok, Pesti Napló*). Munkatársa volt a helyi újságoknak is (*Rozsnói Híradó, Rozsnó és Vidéke*). Nyomtatásban megjelent munkáin kívül hatalmas az a hagyatéka is, amit már nem érkezett sajtó alá rendezni, mint például *A jobbágyság és a községek, A megyei élet a XVI. és XVII. században*, vagy a gömői nemesi családokról gyűjtött és tervezett bányajogi lexikona.

Életműve arra vár, hogy a mai kutatás feltárja és hasznosítsa.

Bányamunkás.

(Wilhelm Bersch: *Mit Schlägel und Eisen. Eine Schilderung des Bergbaues und seiner technischen Hilfsmittel* c. művéből. Leipzig, 1898. Hartleben's Verlag.)